

Florentin Smarandache

PE CORDILIERA ANDINĂ

fotojurnal instantaneu

EDITO
Publications
Publishing from the 21st century

Florentin Smarandache
PE CORDILIERA ANDINĂ

Fotojurnal instantaneu

Lectori:

Prof. dr. **Maikel Yelandi Leyva Vázquez**

Universitatea din Guayaquil (Ecuador)

Prof. dr. **Jesús Estupiñán Ricardo**

Institutul Superior Tehnologic

de Cercetare Științifică și Inovare, Quito (Ecuador)

Prof. **Dan Florin Lazăr**

Școala generală nr. 1 Bulz (România)

Florentin Smarandache

PE CORDILIERA ANDINĂ

Fotojurnal instantaneu

Grandview Heights
Ohio, Statele Unite ale Americii
2024

Biblio Publishing

1091 West 1st Ave
Grandview Heights, OH 43212
Statele Unite ale Americii

Email: Info@BiblioPublishing.com

Website: <https://BiblioPublishing.com/>

Telefon: +614.485.0721

Imaginile de pe coperte au fost realizate
cu ajutorul inteligenței artificiale.
Fotografiile de la Conferința de la Universitatea din Guayaquil
sunt realizate de Karina Peñafiel Coello.
Celelalte fotografii aparțin autorului.

ISBN: 978-1-59973-807-9

PE CORDILIERA ANDINÁ

4 octombrie 2024

Se bat imperiile... și nu se mai termină. Fiecare vrea să fie stăpânul globului.

Întotdeauna mor oameni nevinovați...

Asta e (ne)viață!

Iar cei care dau ordine stau la adăpost, în buncăre.

*

Nu sunt niciodată singur.

Sunt cu ideile mele.

*

Răsfoiesc o carte, primită în timpul vizitei mele recente în Cuba,¹ *El Diario del Che en Bolivia*, înainte de a fi asasinat Ernesto Che Guevara. Publicată postum în 1968.

Se încheie practic chiar înainte de capturarea lui Che Guevara de către armata boliviană, sprijinită de CIA. Executat pe 9 octombrie 1967.

Jurnalul personal al lui Guevara, scris între 7 noiembrie 1966 și 7 octombrie 1967, în timpul tentativei sale de a iniția o revoluție în Bolivia.

Activitățile zilnice ale gherilei conduse de Guevara.

Dificultățile întâmpinate în jungla boliviană.

Strategiile militare.

Reflecții politice și personale.

Un document istoric important, revelator.

¹ La Conferința de neutrosofie “Tendencias de la Teoría Neutrosófica y Aplicaciones”, organizată de grupul IADES și Asociación Latinoamericana de Ciencias Neutrosóficas, la Havana, în august 2024. (n.ed.)

*

Apoi o revistă, *Zunzún*, publicație cubaneză lansată în 1980, cu conținut educativ și distractiv, cu povești ilustrate, benzi desenate și articole despre natură și cultură.

Denumirea revistei provine de la colibri-ul endemic al Cubei, simbol al energiei și vitalității. Este cunoscută și sub numele de “pasărea muscă” datorită dimensiunilor sale mici și a zborului său rapid și agil. Unele specii de *Zunzún*, cum este colibri-ul albină (*Mellisuga helenae*), sunt printre cele mai mici păsări din lume, având doar 5-6 cm lungime. Pot zbura înainte, înapoi, lateral și pot rămâne suspendate în aer, bătând din aripi de până la 80 de ori pe secundă. Se hrănesc cu nectar, consumă insecte mici.

13 octombrie 2024

— M-au sărbătorit anticipat italienii - i-am spus unui prieten român - 70 de ani de viață și 30 de ani de neutrosocie, la dineul conferinței neutrosocice de la Messina,² pe 25 septembrie.

— Păi, când or să te sărbătorească și românii?

— De la “români” m-aștept mai degrabă să mă înjure, cum a făcut securitatea (SRI) chiar și primăvara trecută, într-un cerc de prieteni falși de-ai mei, pe care-i dibuisem! Că n-au făcut-o până acum, înseamnă că n-au aflat încă de conferință...

² La Conferința mediteraneană de teorie neutrosocică (MeCoNeT 2024), desfășurată la Accademia Peloritana dei Pericolanti a Universității din Messina în 24-25 septembrie 2024. (n.ed.)

21 octombrie 2024

Revista *Neutrosophic Sets and Systems*³ (NSS) o simt ca parte din sufletul meu. Nu o vând nici cu un milion. *Neutrosophic Sets and Systems* este copilul meu.

22 octombrie 2024

Theremin-ul este un instrument muzical la care se cântă... fără să fie atins!

A fost inventat în 1920 de Lev Termen (cunoscut în afara Rusiei ca Léon Theremin), un inventator și inginer rus.

Thereminul produce sunete prin manipularea câmpurilor electromagnetice generate de două antene:

- Antena verticală controlează înălțimea sunetului (*pitch*-ul). Aproximarea mâinii modifică frecvența, producând sunete mai înalte sau mai joase.
- Antena orizontală controlează volumul sunetului. Mișcarea mâinii reglează amplitudinea sunetului.

Thereminul utilizează oscilatoare pentru a genera două semnale cu frecvențe diferite. Diferența dintre aceste frecvențe este transformată în sunet audibil, iar variațiile în poziția mâinilor interpreților determină caracteristicile sunetului.

³ *Neutrosophic Sets and Systems* este o revistă științifică internațională dedicată publicării cercetărilor inovatoare în domeniul teoriei neutrosofice și al aplicațiilor acestora în știință, tehnologie, matematică și alte discipline. Fondată în anul 2013 și publicată de University of New Mexico, SUA, este editată sub coordonarea lui Florentin Smarandache. Revista include articole despre teoria mulțimilor și logicii neutrosofice, cu accent pe gestionarea incertitudinii, incompletitudinii și ambiguității, fiind un punct de referință pentru comunitatea academică interesată de acest domeniu. (n.ed.)

Are un sunet eteric, hipnotic. Folosit în coloanele sonore ale unor filme SF și de groază.

Mișcărilor interpreților par să dirijeze aerul, ceea ce face ca interpretările să fie spectaculoase.

*

Trebuie să te dezintoxici de propaganda oficială.

O metodă e: să nu-i mai ascuți/vezi!

Alta: să vezi și ce zic opușii lor (ca-n neutrosomie: adevărul undeva este pe la mijloc).

29 octombrie 2024

Briana, nepoțica mea, ce mică și veselă... Mi-e drag s-o văd zilnic în WhatsApp. Ne-o trimite Damariz, mama fetiței, la toți.

8 noiembrie 2024

Când vin de la sala de sport (cu piscină, jacuzzi, saună și cameră de aburi), parcă reasc. Întineresc.

Psihic, mă simt înviorat, optimist când mă întorc de la *gym*.

*

Cu Sami Labadibi din New Jersey, discutând despre colaborări în publicații: reviste, cărți de știință.

El are compania lui: *sciencesforce* și vreo 5-6 reviste la care am colaborat și eu, ba chiar sunt editor-șef la câteva.

La Hotelul *Four Points at Sheraton*, în restaurant.

18 noiembrie 2024

Ex nihilo este teoria Big Bang⁴... Este posibil să apară ceva din nimic?!

*

Oamenii aroganți lucrurile simple le prezintă complicat, ca să arate cât de “cultivați” sunt...

Prea mult formalism și axiomatism înseamnă... Bourbaki-ism!

Lucrurile trebuie prezentate cât mai clar și simplu.

*

Bourbaki⁵ a fost un nume colectiv sub care operau un grup de matematicieni francezi, fondat în 1934, care a avut scopul de a rescrie fundamentele matematicii într-o formă modernă, riguroasă, unificată. Faimoși pentru seria lor de cărți *Éléments de mathématique*.

Abordarea lor a fost extrem de abstractă, punând accent pe noțiuni fundamentale precum structura matematică, ceea ce a generat critici privind lipsa unei legături directe cu aplicațiile practice ale matematicii.

⁴ Teoria Big Bang explică cum a evoluat Universul dintr-o stare extrem de densă și fierbinte, numită singularitate, acum aproximativ 13,8 miliarde de ani. Aceasta nu descrie ce a fost „înainte” de Big Bang sau cum și de ce a apărut singularitatea. Este o teorie a evoluției Universului, nu a originii ultime. (n.ed.)

⁵ Numele provine de la Nicolas Bourbaki, nume fictiv ales pentru a reprezenta colectivitatea grupului. Printre membrii notabili ai grupului: André Weil, Henri Cartan, Jean Dieudonné și Claude Chevalley, însă identitatea lor rămâne anonimă în publicațiile oficiale ale grupului. (n.ed.)

20 noiembrie 2024

Soare cu dinți! Lumină strălucitoare afară, dar e frig...
în Arizona!

21 noiembrie 2024

Așa mi-e drag s-o văd pe Briana... Briana noastră...
cum râde ea... cum zâmbește... la șase luni...

Îmi trece orice supărare, orice tristețe... Mi se umple
sufletul de veselie...

27 noiembrie 2024

Totu-i electronic acum. Biletele cumpărate pe
internet (de avion), tichetul de îmbarcare apare ca un *QR*
code pe telefonul mobil – doar îl “clicăi” la pistolul automat
când intri.

*

Mă simt onorat, la 70 de ani... a patra universitate,
cea din Guayaquil, Ecuador, care organizează o conferință
internațională neutrosifică.

După Universitatea César Vallejo (UCV) din Lima
(Peru), în iulie 2024; Universitatea din Havana et al. (Cuba),
în august 2024; și Universitatea din Messina (Italia), în
septembrie 2024.

*

Cu United Airlines, din Tucson, AZ, la Houston, TX
(2hr 23min), apoi din Houston, TX, în Ciudad de Panama
(America Centrală), 4hr 11min.

Din Panama în Guayaquil, Ecuador, cu compania
aeriană latino-americană Copa (2hr 17min).

Ajung aproape la miezul nopții (11:42 pm), după 14 ore și jumătate de la plecare. [M-am sculat de la patru astă noapte...]

*

În State, lucrurile merg mai exact, la timp, organizat. Cum ies din America, începe... “aproximeala.”

Ajuns în Ciudad de Panama, pe panoul electronic era poarta 201, terminal 2, pentru mers la Guayaquil.

Întreb la compania Copa, zborul 301, îmi zice că poarta 141 e în calculator.

Merg la poarta 141, cică nu, poarta 219, terminal 2.

Am călătorit o zi întreagă.

*

Pentru a doua oară în Ecuador.

Prima dată am vizitat și Insulele Galápagos (*Archipiélago de Colón*), situate în Oceanul Pacific, la aproximativ 1.000 de kilometri vest de continentul sud-american, celebre pentru biodiversitatea lor unică și pentru rolul esențial pe care l-au avut în dezvoltarea teoriei evoluției a lui Charles Darwin.

Sunt 19 insule mari și numeroase insulițe și stânci. Cele mai mari insule sunt Isabela, Santa Cruz, San Cristóbal și Fernandina. Desemnate Rezervație Biosferică și Patrimoniu al Umanității de către UNESCO, datorită ecosistemelor diverse și a faunei endemice, care include specii rare și uneori inexistente în alte părți ale lumii, cum ar fi broaștele țestoase gigantice, cormoranii și diverse specii de iguane și păsări.

În 1835, Darwin a studiat diverse specii de animale și plante de pe insule, iar observațiile sale despre adaptarea speciilor la medii diferite au contribuit semnificativ la formularea teoriei evoluției prin selecție naturală.

Vizita mea în Insule m-au inspirat să extind Teoria lui Darwin la Teoria Neutrosofică Rafinată a Evoluției,⁶ adăugând, pe lângă gradul de evoluție, datorat nevoii de adaptabilitate la noul mediu de viață, și gradul de involuție al unor funcții sau organe care nu se mai folosesc, dar și gradele de neutralitate (funcții și organe care rămân neschimbate în noul mediu, precum și grad de indeterminare (pentru cazul funcțiilor și organelor ale căror transformări sunt neclare.)

*

28-29 noiembrie 2024

Conferință de “SuperHiperStructuri și Teorii Neutrosofice Aplicate” la Universitatea din Guayaquil, Ecuador, 28-29 noiembrie 2024, marcând cea de-a 30-a aniversare a teoriilor neutrosofice și a numeroaselor lor aplicații.⁷

⁶ Teorie prezentată în diverse publicații, dar și în două cărți de autor: Smarandache, Florentin (2017). *Galápagos sau Ținutul Broaștelor Țestoase Gigantice. Teoria Neutrosofică a Evoluției. Fotovideojurnal instantaneu*. Sibiu: Agora. <https://fs.unm.edu/Galapagos.pdf>; și: Smarandache, Florentin (2017). *Galápagos Neutrosophic Syndrome*. Sibiu: Agora. <https://fs.unm.edu/NeutrosophicEvolution.pdf>. (n.ed.)

⁷ Conferința a debutat cu o prelegere susținută de prof. Florentin Smarandache, intitulată „Teorii Neutrosofice și Plitogenice: Origine și Aplicații”, o perspectivă cuprinzătoare asupra originilor, evoluției și diverselor aplicații ale teoriilor neutrosofice și plitogenice. (n.ed.)

UG
UNIVERSIDAD DE
GUAYAQUIL

BRUNCH CIENTÍFICO
Horizontes Neutrosóficos: Uniendo Saberes
para la Innovación Multidisciplinaria

JUEVES
28
NOVIEMBRE
2024

PRESENTADOR
Prof. Dr. Florentin Smarandache

COPRESENTADOR
Takashi Fujita, Independent Researcher, Shinjuku,
Shinjuku-ku, Tokyo, Japan

UG UNIVERSIDAD DE
GUAYAQUIL

BRUNCH CIENTÍFICO

**Horizontes
Neutrosóficos:
Uniendo Saberes
para la
Innovación
Multidisciplinaria**

Presencial

28 Jueves
Nov. del 2024

10:30 - 13:00

**Auditorio Facultad de
Filosofía, Letras y Ciencias
de la Educación**

COMITÉ ORGANIZADOR
Docentes de diferentes Facultades
respaldando el avance científico de la UG

- Jimmy Hurtado Paspuel
- José Alban Sánchez
- Rene Aguilar Azuero
- Annabelle Lizaraburu Mora
- Mauro Fuentes Sáenz de Viteri
- Frelia García Larreta
- Johanna Rangel Saltos
- Luis Olvera Vera
 - Jackson Becerra Guzmán
 - Zulemma Bazurto Blacio
 - Washington Hidalgo Hidalgo
 - Jorge Mendoza Gómez
 - Abigail Manzo Nazate
 - Washington Quintero Montaño
 - Ximena Trujillo Borja
 - Erick Guerrero Zambrano
- Carlos Martínez Florencia
- Miguel Alvarez Aviles
- Lorenzo Cevallos Torres
- Carlos Valdiviezo Rogel
- Luis Pilacuan Bonette
- Juan Garcia Plúa
- Franklin López Vera
- Daniel Mata López
- Neiser Ortiz Mosquera
- José Calcedo Salazar
- Lucy Borja Mora
- Mariuxi Toapanta Bernabe
- Humberto Ley Subia
- Gustavo Luna Vargas
- Edison Chiriboga Cisneros
- Rubén Fuentes Diaz
- José Córdova Aragundi
- Williams Sánchez Arizaga

Universitatea din Guayaquil este cea mai mare universitate din Ecuador, și printre cele mai mari din America de Sud. De-a lungul istoriei sale remarcabile, a dat 11 președinți, opt vicepreședinți și numeroși senatori și reprezentanți care au fost fie studenți, fie membri ai facultății.

Desfășurată sub deviza „Uniendo Saberes para la Innovación Multidisciplinaria” („Unind cunoștințele pentru inovație multidisciplinară”), evenimentul a fost onorat de prezența rectorului Universității din Guayaquil, Dr. Francisco Moran Peña, Vicerectorului Universității din Guayaquil, Dr. Sofia Lovato Torres, a prof. univ. dr. Maikel Yelandi Leyva Vázquez; Dr. Oswaldo Baque, Dr. Amalyn Mayorga, Dr. Anabelle Lizaraburu, Juan Fernandez – decani; cadre didactice, studenți. A fost o sală plină, peste o sută cincizeci de persoane.

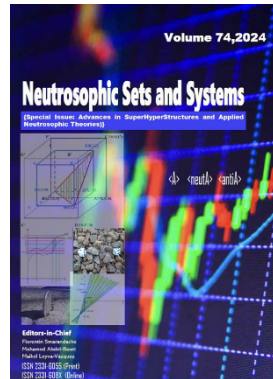
*

Contribuțiile au fost adunate într-un volum⁸ și evidențiază utilizarea inovatoare a ideilor neutrosofice în diverse domenii, precum sănătatea, managementul mediului, educația și afacerile.

Printre studiile remarcabile se numără aplicarea cadrelor neutrosofice pentru îmbunătățirea rezultatelor medicale la pacienții cu diabet, analiza competenței sociale și a disparităților de gen în antreprenoriat, precum și optimizarea practicilor agricole prin metode sustenabile.

Cercetările au abordat, de asemenea, drepturile populațiilor indigene și conservarea mediului utilizând luarea deciziilor multicriteriale neutrosofice și au explorat aplicații noi în chimie și bioinsecticide.

Mai multe studii au examinat legătura dintre teoriile neutrosofice și principiile filozofice ale culturilor inca și indigene din America de Sud, subliniind accentul comun pe armonie, echilibru și soluționarea holistică a problemelor.

⁸ *Neutrosophic Sets and Systems*, Vol. 74/2024 [Mulțimi și Sisteme Neutrosofice], Număr Special: Lucrările Conferinței Internaționale "Progrese în SuperHiperStructuri și Teorii Neutrosofice Aplicate", Universitatea din Guayaquil, Ecuador, 28-29 noiembrie 2024, <https://fs.unm.edu/NSS/NSS-74-2024-SI.pdf>

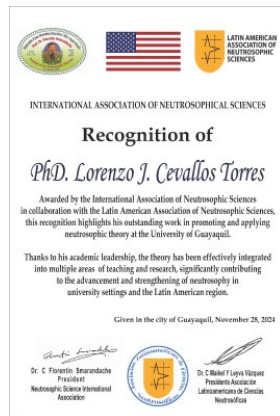

*

În numele Asociației Internaționale de Științe Neurosofice și al Asociației Latino-Americane de Științe Neurosofice, am oferit premii speciale Dr. Francisco Morán Peña, rectorul Universității din Guayaquil, și Dr. Sofía Lovato Torres, pentru eforturile lor semnificative în promovarea științelor neurosofice la universitate și în întregul Ecuador.

De asemenea, Dr. Lorenzo Cevallos Torres a fost onorat pentru contribuțiile sale de pionierat în cercetarea neurosofică la nivel instituțional și național.

FLORENTIN SMARANDACHE
O nouă călătorie în Ecuador

*

Aveam și n-aveam acces la Internet ca să răspund la mesaje pe telefonul mobil.

Prin avioane, aeroporturi, prin diverse orașe, pe cordiliera andină...

Mai fac o pauză *internet*-aută.

*

Guayaquil are peste trei milioane jumătate de locuitori, cel mai mare oraș din Ecuador, mai atractiv decât Quito – capitala țării. Este unul dintre cele mai importante porturi la Oceanul Pacific, pe malul vestic al râului Guayas, la intersecția dintre fluviu și Ocean.

Fondat de Francisco de Orellano în anul 1534, cunoscut și sub numele de Santiago de Guayaquil.

Guayaquil a fost unul dintre principalele puncte de rezistență în fața autorităților spaniole și a avut un rol decisiv în proclamarea independenței Ecuadorului în 1820.

Peisaj urban modern, o infrastructură bine dezvoltată, cu un centru istoric ce include monumente, piețe și clădiri coloniale. Printre atracții se numără *Malecón 2000*, o promenadă lungă de-a lungul râului, și *Parcul Istoric Guayaquil*, care reflectă patrimoniul cultural și natural al regiunii. Renumit centru comercial, industrial, financiar.

*

Clima caldă mi-a plăcut totdeauna, cea ecuatorială în particular: umedă și ploioasă.

*

Patru zone diferite are Ecuadorul:

- Zona de coastă (*Costa*), de-a lungul Oceanului Pacific; cunoscută pentru plajele sale, clima tropicală și agricultura intensă; include orașe importante precum Guayaquil.
- Zona muntoasă (*Sierra*) acoperă lanțul muntos al Anzilor, cu vârfuri înalte, văi fertile și numeroase orașe istorice, cum ar fi capitala Quito; clima variază în funcție de altitudine; agricultura și turismul sunt activități economice principale.
- Zona Amazoniană (*Oriente*), formată din păduri tropicale dense situate în estul țării, bogată în biodiversitate și resurse naturale, locuită de comunități indigene care mențin tradițiile.
- Zona insulară (*Insulele Galápagos*), situate în Oceanul Pacific, renumite pentru ecosistemele lor unice și pentru influența pe care au avut-o asupra teoriei evoluției lui Darwin.

*

Huayna Capac, împăratul Inca, și Ninan Cuzcochi, fiul său și moștenitorul tronului, au murit din cauza unei boli aduse de europeni. Se crede că aceștia au murit din cauza unei epidemii de variolă, cu un impact devastator asupra populației indigene, deoarece aceste popoare nu aveau imunitate naturală la bolile europene.

Huayna Capac, care a domnit între 1493 și 1525, a fost unul dintre cei mai mari împărați ai Imperiului Inca.

Sub conducerea sa, Imperiul Inca a atins apogeul expansiunii teritoriale. El a reușit să controleze un vast teritoriu care se întindea de-a lungul coastei Pacificului din sudul Columbiei și până în nordul Chile-ului și Argentina.

După moartea sa, în 1525, Imperiul Inca a intrat într-o perioadă de instabilitate. Ninan Cuzcochi, fiul său și moștenitorul tronului, a murit în aceeași perioadă, iar acest lucru a dus la o luptă de succesiune între Atahualpa și Huascar, frații care revendicau tronul.

Armata lui Atahualpa, din nord, a masacrat familia regală a fratelui său în Cuzco, luând conducerea.

*

Zona actuală a Ecuadorului a fost cucerită de Imperiul Inca în 1463, în timpul domniei lui Pachacuti și a fiului său, Topa Inca Yupanqui.

De remarcat, însă, că triburile indigene din jungla amazoniană, precum și Cayapas pe partea costală a Ecuadorului, au reușit să se sustragă subjugării incașe și spaniole, retrăgându-se în interiorul junglei și executând tactici de gherilă – atacând prin surprindere.

De aceea au reușit să-și păstreze limba și cultura până în ziua de azi.

*

Francisco Pizarro, cu trupa sa de spaniarzi, îl prinde pe Atahualpa, ultimul împărat al Imperiului Inca, în timpul unei expediții în Peru.

Atahualpa a fost prins într-o capcană de către Pizarro și oamenii săi, în orașul Cajamarca.

Inițial, Atahualpa a fost capturat sub promisiunea că va fi eliberat în schimbul unei mari sume de aur și argint. Incașii au oferit o răscumpărare enormă pentru eliberarea împăratului, aducând aur și argint în cantități uriașe.

Cu toate acestea, după ce Atahualpa a fost ținut prizonier, Pizarro și oamenii săi l-au executat.

În 1533, Atahualpa a fost condamnat la moarte de către spanioli. A fost strangulat pe 26 iulie 1533.

Imperiul Inca a început să se dezintegreze rapid în urma acestei pierderi semnificative de lider. Conchistadorii spanioli, profitând de această instabilitate, au reușit să cucerească mare parte din teritoriul Inca, impunând dominația colonială spaniolă în sudul Americii.

*

Fructe tipice ecuadoriene: *Granadilla*, *Uvilla*, *Arveja*, *Guayabana*. Mi-aduce Maikel Vázquez. Exotice pentru mine. Ecuadorul, datorită diversității sale geografice și climatice, posedă o gamă largă de fructe unice. Delicioase, pline de nutrienți esențiali.

29-30 noiembrie 2024

Am plecat imediat după terminarea conferinței.

Un drum intens cu profesorul Maikel Yelandi Leyva Vázquez și soția lui, Angelica, pe cordiliera Anzilor.

*

Cordiliera Anzilor este un lanț muntos lung și impunător care se întinde de-a lungul coastei vestice a Americii de Sud, pe o distanță de aproximativ 7.000 de kilometri. Se întinde prin mai multe țări sud-americane, incluzând Argentina, Chile, Peru, Bolivia, Ecuador, Columbia și Venezuela.

În această regiune se află mai multe dintre cele mai înalte vârfuri ale lumii, inclusiv Aconcagua, care este cel mai înalt vârf din America de Sud, cu o înălțime de 6.959 metri. Anzii sunt formați dintr-o serie de lanțuri montane, văi adânci și platouri înalte. În multe locuri, Anzii sunt o barieră naturală între regiunile de coastă și interiorul continentului.

Cordiliera Anzilor include numeroase vârfuri înalte și activi vulcani, multe dintre ele fiind parte a Cercului de Foc al Pacificului. De exemplu, Mount Cotopaxi din Ecuador și Ojos del Salado din Chile (care este cel mai înalt vulcan activ din lume).

*

Conduce Maikel, un truck mare, puternic, pentru drumul asfaltat, dar și defundat pe alocuri, greu și lung prin sălbăticie. Ploaie, ceață, dar și timp înșorit.

Neblina (văl de aburi). Este o adunare de vapori de apă sau particule fine de apă aflate în suspensie în aer, care reduc vizibilitatea și creează un efect *fuzzy*. Termenul e folosit și metaforic pentru a descrie o stare de confuzie sau nesiguranță. “Meseria mea e riscul,” a zis un cascador.

*

Oprim în Balsapamba, provincia Azuay. O comunitate rurală, cu peisaje montane impresionante și obiceiuri tradiționale, păduri dese și văi adânci.

Mâncăm *Pata y arroz con gatita*, un preparat tradițional. Denumirea se traduce aproximativ prin "picior de vită și orez cu sos de carne de capră".

Pata se referă la piciorul de vită, care este gătit până devine foarte fraged, iar preparatul este adesea servit cu orez. *Gatita* se referă la carnea de capră gătită într-un sos aromat, adesea cu condimente locale și legume, cum ar fi ceapa, roșiile și usturoiul.

*

În Guaranda, capitala provinciei Bolivar, la o altitudine de aproximativ 2.668 metri deasupra nivelului mării. Aici se organizează Carnavalul din Guaranda, celebrat cu parade colorate și tradiții indigene și mestizo.

*

Zonă muntoasă, drumuri șerpuite, înguste, periculoase, pe marginea prăpăstiilor – derapezi cu mașina... ești terminat.

De-atâtea șerpuituuri... te-apucă amețeala!

*

Dormim la *Pessa Deportiva*, km 72, via Macas Riobamba.

A fost frig noaptea, am dormit îmbrăcați.

Dimineața, dat mâncare la pești și urcat în Mirador (foișor).

Se vede vârful acoperit în ceață, numit Sambalan, al muntelui.

Aici este o rezervație pentru indigenii Chola.

În Ecuador, termenul *cholo* are diverse semnificații.

În regiunea de coastă, *cholo* se referă la locuitorii din această zonă, în special la *cholos pescadores*, comunități tradiționale dedicate pescuitului. Aceste grupuri, întâlnite în principal în provinciile Guayas și Manabí, sunt descendenți ai populațiilor indigene de pe coastă, care au fost hispanizate în perioada colonială.

În regiunea Andină, termenul are o altă conotație. În zone precum Azuay, *cholo* este asociat cu țăranii și este strâns legat de figura emblematică a *chola cuencana*. Aceasta reprezintă un simbol al identității locale, cunoscută pentru costumul său tradițional, care datează din secolul al XVIII-lea și combină influențe indigene și coloniale.

La nivel general, „cholo” este folosit și pentru a desemna persoane cu trăsături fizice sau culturale indigene, în special *mestizo*, cu rădăcini atât indigene, cât și spaniole. Uneori este utilizat neutru, ca o expresie a identității culturale, dar în alte cazuri poate avea o nuanță peiorativă sau jignitoare.

*

Văd pentru prima oară vestitele *tzantza*, capete umane ale dușmanilor căzuți în luptă, micșorate, create de tribul Shuar ca parte a unui ritual.

Practica implica îndepărtarea pielii capului, fierberea acesteia în ierburi pentru a o micșora, uscarea cu nisip fierbinte și afumarea pentru conservare.

Aceste capete erau simboluri ale victoriei în luptă și aveau rol spiritual, fiind menite să alunge spiritele malefice și să protejeze tribul.

Tradiție, desigur, abandonată. Capetele autentice sunt azi doar obiecte de muzeu.

*

Am prins un pește cu undița și frații Alex, Dany și Angel mi l-au prăjit ca să-l mănânc.

Mi-aduc aminte la Bălcești, când eram copil, și prindeam pește cu mâna pe la răgălii, în Olteț.

*

Am vizitat provinciile ecuadoriene: Guayas, Los Ríos, Bolívar, Chimborazo, Morona Santiago, Cañar, Azuay, dintre cele 24 de provincii. Fiecare provincie este subdivizată în cantonuri și parohii.

*

Ecuadorienii au mulți copii.

Conform statisticilor recente, rata de fertilitate este de aproximativ 2,5 copii per femeie (aproape de nivelul de înlocuire al populației, care este 2,1 copii). Mai mică decât în trecut, dar totuși relativ mai mare comparativ cu alte țări din America Latină și din lume.

*

Am înnoptat la Hotelul *Don Guimo*, din orașelul Sucua. 12\$ pe noapte.

În Ecuador, moneda folosită este dolarul american.

Ecuador a adoptat dolarul american în anul 2000, în urma unei crize economice severe care a dus la hiperinflație și colapsul monedei naționale de atunci, sucrele ecuadorian. Așa că Ecuador nu poate emite propria monedă sau ajusta politicile monetare; este dependent de oferta de dolari americani. Lipsa controlului asupra monedei înseamnă că statul nu poate devaloriza moneda pentru a stimula exporturile sau pentru a răspunde mai flexibil la crize economice. Totuși, Ecuador produce monede proprii pentru subdiviziunile dolarului (*centavos*), dar acestea au aceeași valoare ca monedele americane.

Utilizarea dolarului american a făcut din țară o destinație mai accesibilă din punct de vedere valutar pentru turiștii internaționali.

*

Cumpărăm din piață *Yuca* – un tubercul comestibil, cunoscut și sub numele de manioc; *Banana orito* – o varietate de banană cu dimensiuni mai mici decât bananele obișnuite; *Yurimagua* – o plantă sau un tip de fruct tipic regiunii amazoniene.

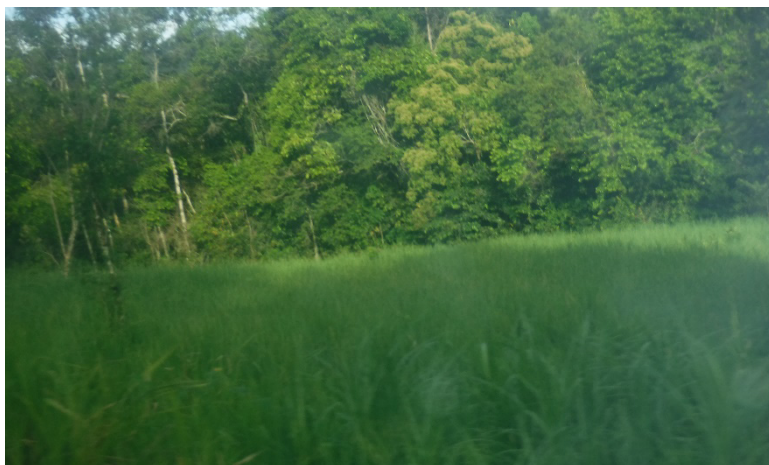

*

În *selva* (zona de pădure), orășelul Logroño, relativ izolat, cu acces prin drumuri mai puțin dezvoltate.

Face parte din provincia Sucumbíos, în partea de nord-est a țării, aproape de granița cu Columbia.

*

Ajungem apoi în localitatea Tayusa, unde gustăm mâncăruri tradiționale indigene, precum *chontacuro* (viermi de palmier) și *ayampaco de tilapia* (un preparat cu pește). Savurăm *armadillo* și larve de *pincho* prăjite, specialitate locală.

*

Bem ceai de Guayusa, băutură tradițională preparată din frunzele plantei *Ilex guayusa*, care crește în regiunile Amazoniene ale Ecuadorului și altor țări sud-americane. Guayusa este cunoscută pentru proprietățile sale energizante datorită conținutului de cafeină și antioxidanți.

*

Limba Shuar este o limbă din familia Jivaroan. O limbă tonică, ceea ce înseamnă că înțelesul unui cuvânt poate depinde de tonul sau accentul cu care este rostit.

Transcriu câteva expresii uzuale:

Ikyai – Bună ziua / Salut.

Ñuka – Eu.

Atsatsia – Mulțumesc.

Wari – Da.

Kamisar – Nu.

Irin – Frate.

Jumai – Mamă.

Wampimi – Tată.

Ame naramisha yait – Eu mă numesc.

*

FLORENTIN SMARANDACHE
O nouă călătorie în Ecuador

*

În zona selva ecuadoriană (Amazonia ecuadoriană), trăiesc mai multe triburi indigene, pe lângă Shuar, fiecare cu propria cultură, limbă și tradiții, printre care Achuar, Waorani (Huaorani sau Waodani), Kichwa (Quichua), Zápara, A'rajuno.

*

Ne destăinuie proprietara tarabei că la tribul Shuar un bărbat omora alt bărbat pentru a-i lua soția. Bunica ei a avut opt bărbați.

*

Trecem prin Yungantza, apoi în orașelul Limon Indanza, în provincia Morona Santiago, parte din zona Oriente.

În apropierea râului Indanza, care face parte din zona hidrografică a râului Morona.

Înconjurat de păduri tropicale și munți. Cascada de Limon, cu vegetație luxuriantă.

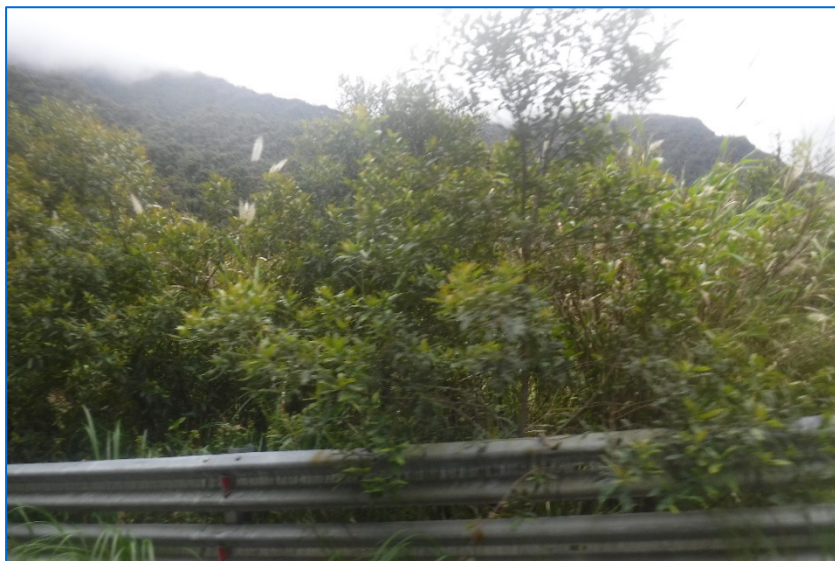
Accesibil din orașul Macas (capitala provinciei Morona Santiago), transportul se face pe drumuri de țară, ce duc prin zone montane și păduri.

Agricultură de subsistență, se cultivă banane, cacao, cafea.

Activități forestiere.

Mici meșteșuguri tradiționale.

Regiunea din jurul Limon Indanza este locuită de diverse comunități indigene.

*

Așezarea Cuenca, în provincia Azuay, cunoscută pentru combinația sa de frumusețe naturală, arhitectură colonială și istorie.

Așezat pe malurile râului Tomebamba, Cuenca este inclus pe lista patrimoniului mondial UNESCO.

Centru istoric, cu străzi pavate, clădiri coloniale cu fațade de piatră și biserici baroce. Un aer de oraș vechi european.

Cuenca este, de asemenea, un loc cu o importanță istorică majoră pentru ruinele Inca din apropiere, mai precis în parcul arheologic Ichimbía și în zona Turi.

Aceste ruine fac parte din drumul Inca. Includ structuri de piatră bine păstrate, terase agricole, ziduri.

*

Și la Cañari-Inca au fost descoperite rămășițele unor temple și construcții în stil Inca. Înainte ca Incașii să ajungă în Cuenca, zona era locuită de tribul Cañari, care avea un sistem politic și cultural propriu. Au fost înfrânți și asimilați în cultura Inca. Această fuzionare poate fi văzută în stilul arhitectural și în tradițiile locale din Cuenca.

*

Quechua și Shuar sunt cele mai vorbite, astăzi, limbi indigene, dintre cele 13 limbi native cunoscute.

În jungla amazoniană și în abundența pădurilor andine, posibil să mai existe triburi indigene, dar și vietăți încă nedescoperite...

Sunt locuri greu de accesat de către exploratori, iar vederile aeriene nu pot pătrunde desimea vegetației și arborilor.

*

29 noiembrie 2024 seara

Ajunși în orașelul Macas, micuț și pitoresc, capitala provinciei Morona Santiago. Unul dintre aspectele care atrage atenția imediat este diversitatea de flori, palmieri și plante exotice care împodobesc orașul.

La Muzeul de Cultură Macabea, care oferă o privire fascinantă asupra tradițiilor și obiceiurilor triburilor din jungla amazoniană și ale popoarelor indigene din Ecuador.

Un alt loc de interes este Centrul Pedro Antonio Noguera, un spațiu dedicat educației și promovării culturii locale. Aici se organizează evenimente, expoziții și activități educative care ajută la păstrarea tradițiilor și încurajează dezvoltarea socială și culturală a regiunii.

*

Vizităm *Centrul Shuar*, un loc dedicat promovării tradițiilor și culturii tribului Shuar.

Gastronomia *Yawi*, un adevărat deliciu al regiunii, cu preparate tradiționale care sunt transmise din generație în generație.

Nijamajchi umarta = mânâncă *chicha*!

Chicha este o băutură tradițională făcută din porumb, servită la festivități și adunări, un simbol al ospitalității și al comunității.

Am învățat și expresia *Penker weita*, care se traduce aproximativ prin *que le vaya bien* în spaniolă, o urare de bine și succes.

*

În Sucua, am avut privilegiul de a participa la Festivalul Pregon de Sucua, care celebrează 62 de ani de cantonizare al regiunii. Atmosfera a fost deosebită: orașul era plin de culoare, muzică și dansuri tradiționale. Am făcut poze continuu pentru a immortaliza momentele magice. La final, spectacol de artificii, care a adăugat un plus de farmec acestei sărbători vibrante.

FLORENTIN SMARANDACHE
O nouă călătorie în Ecuador

FLORENTIN SMARANDACHE
O nouă călătorie în Ecuador

FLORENTIN SMARANDACHE
O nouă călătorie în Ecuador

FLORENTIN SMARANDACHE
O nouă călătorie în Ecuador

FLORENTIN SMARANDACHE
O nouă călătorie în Ecuador

*

Citesc despre Gran Colombia, o republică de scurtă durată (1819-1830) care a fost formată după războiul pentru independență împotriva Spaniei.

Cuprindea teritoriile a ceea ce sunt acum Columbia, Panama, Venezuela și Ecuador. Crearea acestei republici a fost rezultatul luptelor revoluționare din nordul Americii de Sud, conduse de celebrul Simón Bolívar, liderul principal al mișcării de independență.

În 1819, forțele revoluționare au stabilit baza unui guvern centralizat în cadrul Congresului de la Angostura (astăzi Ciudad Bolívar, Venezuela), care a marcat formarea oficială a Gran Colombia.

Bolívar a avut viziunea de a crea o unitate politică în întreaga regiune, însă provocările economice și diferențele regionale au făcut ca republica să fie instabilă.

În ciuda eforturilor de consolidare a puterii centrale, Gran Colombia s-a destrămat în 1830, când țările componente au căpătat independență politică, iar Bolívar s-a retras din viața politică.

Pe lângă Simón Bolívar (1783–1830), supranumit „El Libertador” (Eliberatorul), președintele Gran Colombiei, roluri semnificative au avut și Francisco de Paula Santander (1792–1840), vicepreședinte al Gran Colombiei, iar ulterior președinte al Noii Granade (Columbia modernă); Antonio José de Sucre (1795–1830), general și strateg militar, a câștigat Bătălia de la Ayacucho (1824), care a consfințit sfârșitul dominației spaniole în America de Sud; președinte al Boliviei, aliat de încredere al lui Bolívar;

José Antonio Páez (1790–1873), ulterior primul președinte al Venezuelei; Manuel José Hurtado (1803–1851), unul dintre părinții fondatori ai sistemului educațional din Panama.

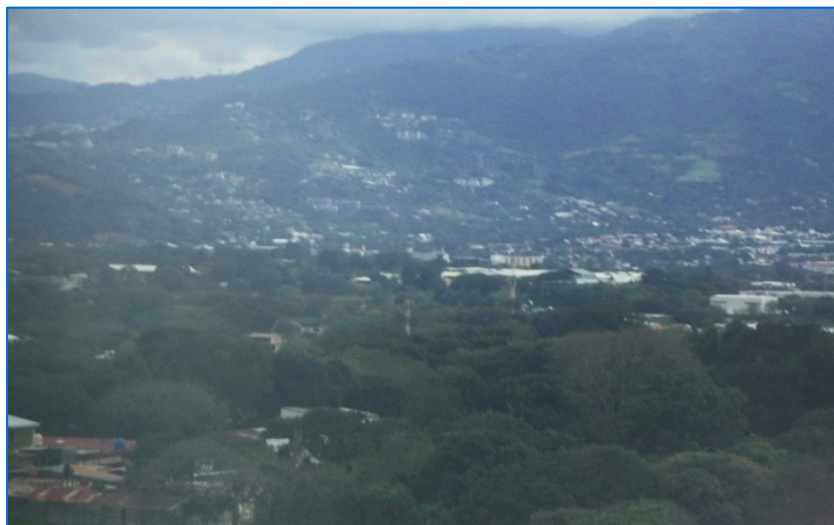
Moștenirea Gran Colombia a rămas importantă în istoria Americii Latine, având un impact semnificativ asupra proceselor de independență și formare politică ale țărilor din nordul și vestul Americii de Sud.

*

1 decembrie 2024

Reîntoarcerea: Guayaquil (Ecuador) – San Jose (Costa Rica) – Houston (TX, USA) – Tucson (AZ, USA) cu Avianca (o companie columbiană), apoi cu United (companie americană).

Au început să ceară bani în avion și la emisiunile ascultate la cască: *Scan QR to watch...*

La fel și conexiia la internet în timpul zborului (*airplane mode*): *Internet disponible para la compra en su dispositivo.*

Și bineînțeles toate cu reclame.

M-a așteptat Eli seara la aeroport în Tucson.

ISBN 978-1-59973-807-9

9 781599 738079 >